

Nr 47.

Ankom till riksdagens kansli den 13 juni 1946 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom m. m.

Genom en den 17 maj 1946 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 276, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) L a g

angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom.

Härigenom förordnas, att lagen den 29 juni 1945 om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, vilken lag gäller till och med den 30 juni 1946, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1947.

2) L a g

angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m.,¹ vilken lag gäller till och med den 30 juni 1946, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1947.

3) L a g

angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 14 december 1945 om administration av vissa bolag m. m., vilken lag gäller till och med den 30 juni 1946, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1947.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1945: 887.

Ifrågavarande tre lagar ha tillkommit i anledning av vissa svårigheter, som efter axelmakternas nederlag uppstått eller kunde väntas uppstå beträffande två huvudgrupper av tillgångar i Sverige, nämligen dels i ockuperade länder rövad och sedan hitförd egendom — oberoende av vem som nu innehar densamma — och dels egendom som av de allierade makterna betraktats såsom tillhörig fientliga rättssubjekt. Lagarna ha samtliga erhållit giltighet till och med den 30 juni 1946. För handhavandet av de kontroll- och förvaltningsuppgifter, som avses med lagstiftningen, ha inrättats en ny administrativ statsmyndighet, flyktkapitalbyrån, samt en särskild statlig nämnd med väsentligen judiciell funktion, restitutionsnämnden.

Enligt lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, i fortsättningen kallad restitutionslagen, äger Konungen förordna, att lagens bestämmelser skola gälla med avseende å egendom från stat, vars område efter utgången av augusti 1939 varit ockuperat. Lagen upptager en särskild procedur, ägnad att möjliggöra ett snabbt återställande av egendom som under ockupation rättsstridigt frånhänts rätte innehavaren. Ansökan om sådant återställande göres regelmässigt hos flyktkapitalbyrån och skall, då erforderlig utredning inkommit, för avgörande överlämnas till restitutionsnämnden. Nämnden kan förordna om kvarstad å egendomen och skall, då ansökning om egendoms återställande bifalles, omedelbart föranstalta om egendomens omhändertagande, där det ej förut skett. Skall egendom återställas, äger den som åtkommit egendomen genom godtrosvärv att av allmänna medel erhålla ersättning därför med belopp, som med hänsyn till vad han själv erlagt för egendomen finnes skäligt, ävensom gottgörelse för sina kostnader i samband med restitutionsärendet.

Genom kungörelse den 31 juli 1945 (nr 589) har Kungl. Maj:t förordnat att bestämmelserna i restitutionslagen skola gälla med avseende å egendom, härrörande från stater, vilkas områden efter utgången av augusti 1939 varit ockuperade av Tyskland. Lagen har hittills tillämpats endast i ringa omfattning. Till restitutionsnämnden ha inkommit 3 ansökningar om återställande av sådan egendom som med lagen avses. Av dessa ansökningar ha 2 bifallits. Den återstående ansökningen har ännu icke slutbehandlats. Ersättningsanspråk från innehavare av egendom som återställts ha framförts endast i ett fall och då av restitutionsnämnden lämnats utan bifall. I det ärende som ej slutbehandlats föreligger emellertid jämväl ersättningsanspråk.

Enligt lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m., i fortsättningen benämnd kontrollagen, vilken ändrats genom lag den 14 december samma år (nr 887), äger Konungen förordna om skingringsförbud å här befintlig egendom, tillhörande viss främmande stat, juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i staten, då i anledning av kapitalflykt till riket eller eljest med hänsyn till rådande av kriget föranledda utomordentliga förhållanden befinnes nödigt att vinna kontroll över utländsk egendom inom riket. Undantag från sådant skingringsförbud kan emellertid medgivas av Konungen eller flyktkapitalbyrån. Under vissa förutsättningar äger restitutionsnämnden på framställning av

flyktkapitalbyrån förordna om kvarstad på egendomen. Egendom under kvarstad må med tillstånd av Konungen eller flyktkapitalbyrån försäljas, om det befinnes erforderligt för att egendomen skall komma till en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning. Konungen eller flyktkapitalbyrån äger föreskriva den uppgiftsskyldighet som erfordras för lagens tillämpning. För förvaltningen av egendom under kvarstad må flyktkapitalbyrån tillsätta särskild syssloman. Denne äger med de inskränkningar som i lag eller författning stadgas utöva de befogenheter beträffande egendomen som eljest tillkomma ägare eller annan rättsinnehavare varom är fråga.

Med stöd av kontrollagen har genom kungörelse den 29 juni 1945 (nr 526) förordnats om skingringsförbud å tysk egendom m. m. samt genom kungörelse den 17 augusti samma år (nr 607) å japansk egendom m. m. Hos restitutionsnämnden har kvarstad begärts i sammanlagt 42 fall. Härav ha 29 fall avsett kvarstad å tyskägda aktier i svenska bolag och återstoden, 13 fall, annan tysk egendom. Av ansökningarna ha 24, respektive 10 bifallits; övriga ansökningar, 5 respektive 3, ha ännu icke slutbehandlats. Flyktkapitalbyrån har med stöd av lagen i ett stort antal fall föreskrivit uppgiftsskyldighet beträffande egendom, som antagits vara tysk, och i några fall jämväl beträffande egendom, som misstänkts tillhöra landsförrädiska norska element och som kunde tänkas bliva föremål för skingringsförbud.

Lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m., i fortsättningen kallad administrationslagen, avser att bereda möjlighet att under vissa förutsättningar förordna om offentlig förvaltning av svenska aktiebolag, ekonomiska föreningar eller andra juridiska personer, över vilka föreligger ett utländskt inflytande från land som avses med meddelat skingringsförbud. Administration beslutas av restitutionsnämnden på framställning av flyktkapitalbyrån. Administrationen omhänderhaves av särskilt utsedd administrator, vilken har ej mindre att i förhållande till tredje man handla å den juridiska personens vägnar samt inför domstolar och andra myndigheter företräda den juridiska personen än även att utöva de befogenheter som eljest tillkomma bolagsstämma, föreningssammanträde, styrelse, firmatecknare, likvidator eller annat organ för den juridiska personen. För vissa särskilt betydelsefulla förvaltningsåtgärder såsom överlåtelse av fast egendom eller rörelse eller frivillig likvidation erfordras emellertid tillstånd av Konungen eller flyktkapitalbyrån, i visst fall jämväl av det organ som eljest ägt besluta om åtgärden å den juridiska personens vägnar. Också enligt administrationslagen äger Konungen eller flyktkapitalbyrån föreskriva den uppgiftsskyldighet som erfordras för lagens tillämpning.

Administration har av flyktkapitalbyrån påkallats i 25 fall, samtliga avseende bolag underkastade tyskt inflytande. Av de inkomna ansökningarna ha 14 bifallits; de återstående 11 ha ännu icke slutligt prövats.

Beträffande åtskilliga svenska bolag, över vilka ett bestämmande tyskt inflytande förelegat, har det icke ansetts erforderligt att begära administration. Nödig kontroll och ledning har då åvägabragts i annan ordning. I ett flertal fall har sålunda, som av det förut sagda framgår, de tyskägda

aktierna i bolaget omhändertagits genom kvarstad, varefter de med aktieinnehavet förenade befogenheterna med avseende å bolagets skötsel utövats av särskilt utsedd syssloman. Vidare ha i betydande utsträckning skriftliga avtal träffats mellan flyktkapitalbyrån och vederbörande bolagsledning varigenom denna frivilligt underkastat sig en ingående kontroll från byråns sida och förbundet sig att icke utan samtycke av byrån eller dess ombud företaga vissa betydelsefullare förvaltningsåtgärder. Dylika s. k. ombudsavtal föreligga för närvarande beträffande ett 50-tal företag.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, följande:

»Den lämnade redogörelsen för restitutionslagens samt kontroll- och administrationslagarnas tillämpning torde ha givit vid handen att behov föreligger av att giva samtliga tre lagar fortsatt giltighet.

Vad angår restitutionslagen yttrade min företrädare i ämbetet vid anmälan av förslaget till lagen, att det icke vore möjligt att med ledning av hittills förebragt material bedöma i hur stor utsträckning rövad egendom från ockupationsländer förts till Sverige. Den omständigheten att lagens tillämpning hittills påkallats endast i några få fall ger visserligen anledning förmoda att sådan egendom ej i större omfattning är att finna i Sverige. Det ringa antalet ansökningar kan emellertid även tänkas bero därpå att förhållandena i de förut ockuperade länderna hittills gjort det svårt för vederbörande rättsinnehavare att företaga efterforskningar efter sin egendom. I varje fall framstår det som önskvärt och rimligt att beträffande egendom, som orättmätigt frånhänts innehavare i ockuperat land, ännu någon tid hålla öppen en möjlighet till återställande i snabbare ordning än eljest och utan hinder av vanliga regler om skydd för godtrosvärv.

Kontroll- och administrationslagarna ha, såsom av min redogörelse framgått, haft sin egentliga betydelse med avseende å tysk egendom i Sverige och sådana svenska bolag, över vilka genom aktieinnehav eller på annat sätt förelagat ett bestämmande tyskt inflytande. Rörande sådan egendom har av flyktkapitalbyrån företagits ett omfattande registrerings- och kontrollarbete, vilket i viktigare fall föranlett kvarstads- eller administrationsåtgärder eller andra särskilda anordningar för egendomens övervakande. Då det emellertid här rör sig om betydande egendomskomplex — sammanlagda värdet av den tyska egendomen i Sverige har, bortsett från clearingmedel, uppskattats till omkring 300 miljoner kronor — har arbetet i fråga ännu icke kunnat slutföras. Den överlåtelse på nya händer som — enligt vad jag framhöll vid anmälan av förslaget till administrationslag — i många fall torde erbjuda den lämpligaste lösningen av frågan om egendomens disposition har hittills blott i enstaka fall kommit till stånd. Härvidlag vill jag erinra att inom handelsdepartementet tidigare under året påbörjats en utredning för att ur allmänt ekonomiska synpunkter undersöka i vad mån och på vilket sätt verksamheten vid en del företag, i vilka finnas tyska intressen, skall fortsätta efter en avveckling av nämnda intressen. Denna utredning kan icke antagas

bliva avslutad förrän tidigast under hösten. I detta sammanhang må vidare framhållas att frågan om den slutliga dispositionen av den tyska egendomen — vare sig den föreligger i det skick den befanns vid skingringsförbudets tillkomst eller efter försäljning övergått till att bestå av penningtillgodohavanden — icke är berörd i kontroll- eller administrationslagen. Överläggningar, avseende bland annat detta spörsmål, torde komma att äga rum mellan svenska representanter och företrädare för de allierade makterna.

Med hänsyn till sålunda föreliggande omständigheter torde giltighetstiden för ifrågavarande tre lagar böra utsträckas till och med den 30 juni 1947.*

Lagrådet har lämnat de upprättade lagförslagen utan erinran.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

Utskottet.

att förevarande proposition, nr 276, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 13 juni 1946.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Bergquist*, *Wagnsson*, *Ahlkvist*, *Löthner*, *Lodenus*, *William Ohlsson* och *Annér**;

från andra kammaren: herrar *Olsson* i Mellerud, *Björling*, *Berg*, *Gustafsson* i Lekåsa, *Lindahl*, *Sundström* i Vikmanshyttan* och *Sveningsson* samt fröken *Öberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.